

JERUZALEM.

Welke naam heeft weerklonken over het rond der aarde als de naam van Jeruzalem? Welke naam heeft gezocht over de lippen van arme ballingen, is gefluisterd met heiligen eerbied door vrome pelgrims, heeft gedaverd als oorlogsgalm in den mond van stoere krijgslieden, is smeeking geweest in de gebeden van beproefde en bedroefde zielen, als de naam dezer „vrede-stad”? En welke naam wordt nog uitgesproken met zooveel liefde hier, met zooveel weemoed daar, op een toon van eerbied, op een toon van vlijmende smart, als de naam van de stad, die moeder was van profeten en koningen?

't Was Jeruzalem, dat de mannen van Juda bestreden in den dageraad der Joodsche volksgeschiedenis; doch al slaagden ze in het overwinnen van Adoni-zedek, den valschen „heer der gerechtigheid,” op Jeruzalems bezit moesten ze wachten. Jeruzalem wachtte op zijn waren heer, op zijn koning.

Dat was David. Niet Gibeas Sauls moest hoofdstad zijn, niet Mahanaïm, al droeg het den naam van Gods heirlegers, maar Jeruzalem, een stad buiten de stammen gelegen en daarom geen voorwerp van benijding. En mochten de Jebusieten snoeven, dat David hun lammen en kreupelen zelfs niet van de muren zou kunnen verdrijven, David maakte den naam dier lammen en kreupelen tot een spot en een smaadwoord voor allen, die niet tot het volk van Israël behoorden en niet mochten naderen tot de voorhoven van Israëls heilige woning.

Israëls heilige woning. Niet in den koning had Israël zijn hoogsten ambtsdrager, maar in den priester; niet het paleis was middelpunt van de liefde des volks, maar de tempel. David begeerde te vinden een woning voor den God Jakobs, Salomo („Vrededorst”) bouwde Hem een huis. Toen eerst kon Israël gevestigd heeten in zijn land; toen eerst hadden de omzwingingen een einde. En een wolk daalde neder tusschen de cherubim en vervulde het huis des Heeren, zoodat de priesters niet staan konden om te dienen, want God wilde wonen in het midden van het volk, dat Hij tot Zijn volk had gemaakt. Was ooit een volk zóó gezegend geweest? Thans kon Israël in vrede nederzitten onder zijn wijnstok en zijn vijgeboom, en het kon naar Jeruzalem opgaan onder de liederen Hamaäloth met blijdschap en met verheuging om Jehova feest te vieren, drie tijden in het jaar.

Snelle afloop als der wateren! Nog geen veertig jaren, en tien stammen keerden Jeruzalem den rug en maakten zich altaren voor het werk hunner handen, en nimmermeer gedachten ze Gods heiligen tempel en nimmermeer erkenden ze het koningschap van de gezalfden Gods.

En de stammen, die Davids huis trouw bleven, ze werden, met Davids zonen samen, ontrouw aan den God der vaderen, tot de altaren van Baäl rookten in de straten van Jeruzalem en de gruwelijke offeranden van Moloch in het dal van den zoon van Hinnom. Maar toen viel ook de stad des grooten konings in de macht der heidenen en Juda werd overgevoerd naar Babylon. Daar werd Jeruzalem de zeer gewenschte stad. Daar knielden de Daniëls drie tijden des daags voor het venster, dat open

was naar Jeruzalem; daar weigerde Israël voor de ooren der heidenen de liederen Sions te zingen; daar zou eerder de rechterhand zich zelve vergeten, dan dat Jeruzalem niet leefde voor den geest als het doelwit aller wenschen.

Toen beval op Gods tijd de koning der heidenen den wederopbouw van stad en tempel. En het getrouwe overblijfsel des volks bouwde in benauwdheid der tijden met zwaard en truffel, tot de eeredienst van Jehova kon worden hersteld. En al konden de Joden der verstrooiing niet allen wonen in het land der begeerte, optrekken naar Jeruzalem deden ze, thans uit verder omtrek dan voorheen, in de hoop weldra in den tempel des Heeren den Heere des tempels te begroeten, op wien Israël wachtte, nu reeds vele eeuwen achteren.

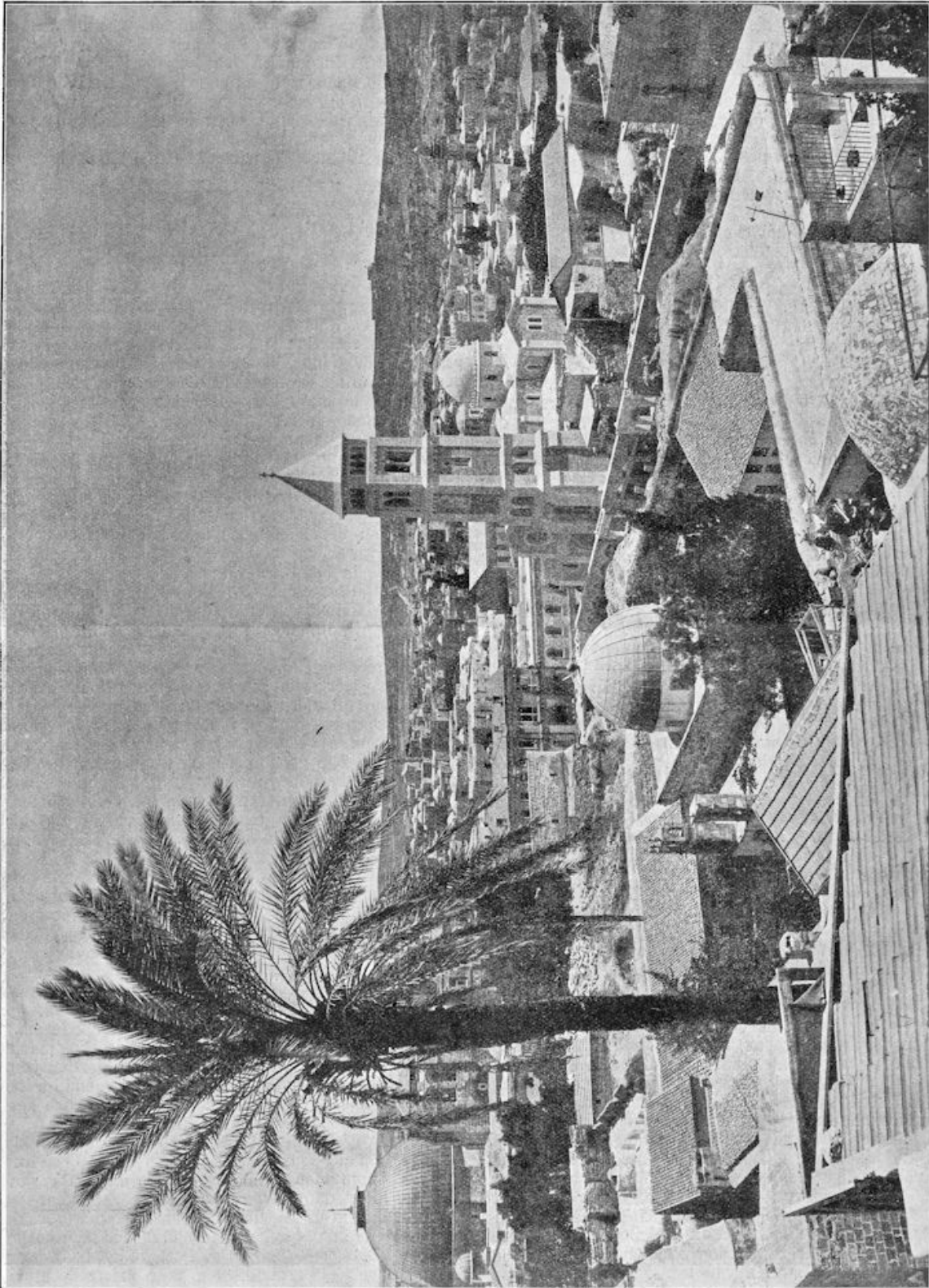
Ze zagen Hem, maar — ze kenden Hem niet! Ze sloegen Hem aan het kruis! Jeruzalem bood zijn Koning het kruis tot vorstentron, de doornenkroon tot diadeem. Jeruzalem riep Zijn bloed over zich en haar kinderen. Komen zou dat bloed!

Maar de Koning Israëls had Zijn volk niet verworpen, al sloeg het Hem aan het kruis. Nog strekte Hij de reddende armen uit naar Jeruzalem; nog breidde Hij de vleugelen uit, om als een klokken haar kiekens bijeen te vergaderen. Op het feest der weken waren ze samengekomen uit alle landen der heidenen om zich één te gevoelen in den tempel der vaderen, en daar hoorden ze in de talen van de landen hunner inwoning de groote werken Gods verkondigen. Neen, ook thans verwierp Jeruzalem zijn Koning, steenigde Stefanus, onthoofdde Jakobus, wierp Petrus uit. Jeruzalem had niet alleen God verlaten, Zijn Zoon gekruisigd; het verwierp thans ook den Geest Gods. Maar toch — Jeruzalem zag de eerstelingen der Gemeente van Christus, die de handen uitstrekten naar het Jeruzalem, dat boven is!

Het aardsche Jeruzalem viel. Waar het doode lichaam was, vergaderden de arenden. De legioenen der Caesars verbrandden het dorre hout, verkochten Jeruzalems kinderen in slavernij, lieten geen steen van den tempel op den anderen en trokken de ploegschaar over den bodem

Voorname Bedoëin uit Jeruzalem.

Gezicht op Jeruzalem. — De kerk met den vierkanten toren is de Verlosserskerk.

der stad. Jeruzalem werd van de heidenen vertreden!

Maar Jeruzalem werd niet vergeten. In alle landen der wereld zijn Israëls kinderen verstrooid, doch allen wenden hun aangezicht naar Jeruzalem, als zij bidden tot den God der vaderen, dien ze hebben verlaten; en wanneer ze worden nedergelegd in het land der ballingschap tot de laatste ruste, dan plaatsen de rouwdragers hun voeten in de richting der beminde stad, om bij het eerste geroep te kunnen opspringen en naar Jeruzalem te kunnen trekken.

Evenmin werd Jeruzalem vergeten door de Christenen. Toen ze verzuimden het oog te verheffen tot hun moeder, het Jeruzalem dat boven is, zagen ze weer uit naar het dienstbare Jeruzalem beneden, en trokken ze ter bedevaart naar Golgotha, naar Gethsemané, naar den hof van Jozef van Arimathéa. Ze bouwden er hun kapellen ter aanbidding, en keizerin Helena, de moeder van Constantijn, bouwde haar kerk van het Heilige Graf over die kapellen heen, en vond in de grot daaronder ook nog het graf van Adam, den stamvader der menschheid. Kon er heerlijker plaats van vereering zijn dan deze kerk der verdwaasde Helena? Was er beter middelpunt voor bedevaarten in de bijgeloovige middeleeuwen dan wederom Jeruzalem, thans het Jeruzalem der Christenheid?

Een nieuwe macht daagde op uit het Zuid-Ooosten, de macht van den Islam, en Jeruzalem moest haar poorten openen voor den Bedoeïn der woestijn. Doch eerst toen de Turksche heidenen den Koran aannamen, begon de verdrukking en uitplundering, en leidde tot een uitbarsting van geestdrift en dweependen ijver voor Jeruzalem, zooals de wereld nog niet had gezien. Bij duizenden, bij honderdduizenden tegelijk trokken ze op, het kruis op den schouder, het paradijs in het oog, Jeruzalem in het hart en op de lippen. Een wondere ontroering hield Europa bezig, tweehonderd jaren lang, alleen om die ééne stad vrij te houden van de macht der heidenen.

De Kruistochten mislukten. Jeruzalem zou, naar het profetisch woord, van de heidenen vertreden worden, tot de tijden der heidenen voorbij zouden gaan. Maar ook de Muzelman leerde Jeruzalem hoogachten om Adams graf, om Issa's dood, Issa, Jezus, die toch ook een profet was, al was hij in rang beneden Mohamed. En Grieksche, Roomsche, Armenische Christenen bleven hun bedevaarten doen naar de heilige stad, en strenden om het bezit der kerk van het Graf, tot de heidenen aan den strijd een einde maakten, en aan de verschillende Christelijke gezindheden beurtelings de kerk in gebruik gaven. En de Protestanten, die geen bedevaarten doen, trekken toch ook zoo gaarne naar de poorten van Jeruzalem, en de Duitse keizer bouwde voor hun behoefte de Verlosserskerk. Zoo is nog Jeruzalem het middelpunt der Christenheid, het middelpunt der wereld.

En de zoon van Jeruzalem? En de dochter van zion? Er is een tijd geweest, dat het hun op straffe des doods verboden was, de heilige stad te betreden. Ver zijn ze gezworven, tot aan het einde der aarde, maar Jeruzalem is in gedachtenis gebleven. En in de laatste jaren ruischt opnieuw in de harten van duizenden kinderen Israëls het verlangen naar Jeruzalem. Dat verlangen heeft vorm aangenomen in vereeniging en conferentie; dat verlangen doet duizenden thans reeds woning zoeken in het land der vaderen, in de geliefde stad; dat verlangen doet tuinen aanleggen en olijfgaarden planten in de streken, die sinds eeuwen woest en onbewoond lagen; dat verlangen heeft de Hebreuwsche taal weer doen spreken in de straten van Jeruzalem; dat verlangen heeft verdeeldheid gewekt tusschen de Joden, die zich niet meer tot geestdrift laten wekken voor heilige idealen, en de anderen, die het blijven gevoelen, dat hun vaderland daar ligt, waar de zon ontwaakt.

Of dat verlangen bevredigd zal worden? Laat de profeet Zacharia het antwoord geven: „Alzoo zegt de Heere der heirscharen: Daar zullen nog oude mannen en oude vrouwen zitten op de straten van Jeruzalem, een ieder zal zijn stok in de hand hebben vanwege de veelheid der dagen, en de straten dier stad zullen vervuld worden met jongens en meisjes spelende op haar straten. Alzoo zegt

de Heere der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de oogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn oogen wonderlijk zijn?”

Ja, de stad, waar thans nog de Arabier woont, de Turk heerscht, de Christen van allerlei belijdenis komt om te aanbidden, die stad wordt van de heidenen vertreden, *totdat* de tijden der heidenen vervuld zijn. Totdat, niet langer. En daarom richt het oog van Jood en Christen en Mohamedaan zich altijd weer op die stad, eenmaal de koningin der schoonheid, altijd de geliefde stad, en in de toekomst de stad, waar de heerschappij zal worden gevoerd in waarheid en in gerechtigheid. Gods beloften falen niet; Hij heeft Jeruzalem gesteld tot *een lof op aarde*.

A. L.

CHARLOTTE VAN BOURBON.

Charlotte van Bourbon was de vierde dochter van den hertog van Montpensier, het hoofd van den ouderen tak van het huis Bourbon. De leden van den jongeren tak, Anton van Navarre, de vader van Henri Quatre, en de prinsen van Condé, hadden zich geschaard om de vaan der Hervorming, Montpensier daarentegen bleef hartstochtelijk aan de oude kerk gehecht, en verzette zich met hand en tand tegen vernieuwingen. De Hervorming heeft in ieder land haar eigenaardig verloop gehad, ook in Frankrijk. Daar was de eigen zuster van Frans I, Margaretha, Hervormd geweest, en had door haar invloed den koning dikwijls teruggehouden van harde maatregelen, en zoo was het gekomen, dat dadelijk van het begin af prinsen van den bloede en andere hooggeplaatsten voorstanders waren geweest van de beweging, die Europa vernieuwde in het begin der zestiende eeuw. In Frankrijk gaat de strijd het eerst en het meest in de hoogste kringen. Daarbij hield Montpensier de zijde der hertogen van Guise, en kon hij naar buiten niet altijd wat hij wilde, in zijn eigen huis zou hij de oude kerk handhaven met kracht en strengheid, ja met wreedheid, temeer, daar hij wist, dat zijn gemalin de „nieuwe leer” genegen was. Hij zou de oude handhaven.

Rijk was hij niet; zijn gemalin schonk hem vele dochters en slechts één zoon; de erfenis zou in vele deelen moeten worden gesplitst. Dat wilde de heer van Montpensier niet. Zijn zoon moest de traditie van het geslacht voortzetten, daarom huwelijkte hij zijn oudste dochters zoo vroeg mogelijk uit, maar toen het getal grooter werd, wist hij een weg, om zonder bruidschat van zijn dochters af te komen: het klooster stond open. En daar waren zelfs winstgevende plaatsen te vinden.

Zoo kwam het, dat Charlotte in haar prilste jeugd in het klooster van Jouarre kwam, een rijk klooster, dat aanzienlijke inkomsten had. Die inkomsten moesten voor Charlotte zijn, en daarom bewerkte Montpensier, dat zijn dochter aangewezen werd als opvolgster van de tegenwoordige abdis, die een zuster was van zijn vrouw.

Charlotte leerde geen ander leven kennen dan het leven binnen de sombere kloostermuren, en toch leefde in haar hart de dorst naar vrijheid, naar natuurlijk leven. Wat kon zij echter beginnen tegen de onbepaalde macht van den vaderlijken wil? Nog was ze geen dertien jaar oud, of Montpensier liet haar als non opnemen, en tegelijk bekleeden met de waardigheid van abdis, hoe het kind ook protesteerde. Dat was in 1559.

Haar moeder echter wist het kind in aanraking te brengen met de Schrift. Die moeder zon op een huwelijk voor de jonge kloosterlinge; de kloostergelofte van aanzienlijke jonge dames werd meermalen gebroken. Doch de hertogin had geen kracht tegen den ijzeren wil des vaders, en, had ze de kracht gehad, dan had de tijd haar ontbroken; ze stierf reeds twee jaar later. Doch ze liet haar dochttertje twee trouwe beschermsters na, haar oudste dochter Françoise, gehuwd met den heer van Bouillon, die kort geleden openlijk tot de Hervormden waren overgegaan, en Jeanne d'Albret, de welbekende koningin van Navarre. 't Was